

Handläggare
Nanushka Yeaman
Telefon: 08-508 319 21**Till**
Kulturnämnden
2019-08-27

Remiss av Sametingets rapport *Samiskt språkcentrums utvecklingsmöjligheter för att främja fler samiska språk.* Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden beslutar:

1. Att godkänna och överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen
2. Att förklara beslutet omedelbart justerat

Robert Olsson
KulturdirektörPatrik Liljegren
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Sametinget föreslår etableringar av två språkcentrum på nord- och lule-/pitesamiskt område i Giron/Kiruna och Jáhkâmáhkke/Jokkmokk. Huvudman för dessa föreslås vara Sametinget. Man vill samordna sig med Sametingets befintliga verksamheter på dessa orter, på samma sätt som man gjort vid etableringen av de två tidigare samiska språkcentrumen. Sametinget bedömer att revitaliseringen av de samiska språken kräver att fler personer har tillgång till språkcentrumens verksamhet. Deras mål är att nå hela Sápmi på den svenska sidan.

De existerande språkcentrumen har tillämpat framgångsfaktorer enligt evidens från nordisk och internationell forskning och bedöms ha goda förutsättningar för att bidra till att stärka de hotade samiska varieteterna. Ett av de centrala syftena med de språkcentrum som efterfrågas i de nord- och lule-/pitesamiska områdena är en ökad geografisk närhet. Därför kan det arbete med språken som erbjuds av kulturförvaltningen i Stockholms

stad inte ersätta det som görs i Sápmi, endast komplettera, för de samer som bor och verkar i Stockholm.

De tilltänkta språkcentrumens bäring på Stockholms stads kulturliv bedöms inte som omedelbar eftersom de placeras i andra städer och orter. De skulle däremot kunna bli viktiga nätverksnoder i det centrala revitaliseringsarbetet och därmed indirekt ha påverkan även på Stockholms kulturliv. Dels genom att inspirera och stärka aktörer som vill genomföra program riktade mot nationella minoriteter i Stockholm, dels genom att synliggöra frågan för större aktörer från majoritetssamhället. Om de nya språkcentrumen etableras ser kulturförvaltningen gärna ett samarbete för att sprida kunskapen om stadens stöd till aktiviteter som stärker samiskt språkutövande i Stockholm.

Underlag för beslut

1. Sametingets rapport *Samiskt språkcentrums utvecklingsmöjligheter för att främja fler samiska språk*. Diarienummer KS 2019/823
2. Följebrev Sametingets rapport *Samiskt språkcentrums utvecklingsmöjligheter för att främja fler samiska språk*. Diarienummer KS 2019/823

Remissen

Kulturnämnden har av kommunstyrelsen, Rotel IX, ombetts att besvara en remiss av Sametingets rapport *Samiskt språkcentrums utvecklingsmöjligheter för att främja fler samiska språk*. Diarienummer KS 2019/823. Remisstid till 2019-08-29. Remissen dateras 2019-05-13.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av kulturstrategiska staben inom kulturförvaltningen.

UTLÅTANDE

Bakgrund och syfte

Regeringen lyfte i skrivelsen "Nystart för en stärkt minoritetspolitik" (2017/18:282) behovet av att utarbeta ett långsiktigt och samlat handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken. Som en del av detta handlingsprogram ville man särskilt utreda organisering av

språkcentrum eller motsvarande funktioner. Därför har Sametinget fått i uppdrag av regeringen att utreda hur Samiskt språkcentrums verksamhet kan utvecklas för att främja fler samiska varieteter. Uppdraget sker i samråd med samiska civilsamhällesorganisationer, med synpunkter från berörda myndigheter och organisationer. I utredningen ingår kostnadsberäkningar och konsekvensanalys.

Samiska språk är fem olika språk med olika förutsättningar och behov. Skillnaden mellan nord- och sydsamiska brukar jämföras med skillnaden mellan svenska och isländska. Det finns sedan 2010 två samiska språkcentrum. Dessa ligger på sydsamiskt område: Dearn/Tärnaby och Staare/Östersund. Sametinget föreslår i denna remiss motsvarande etableringar även på nord- och lule-/pitesamiskt område, ett behov man lyft sedan etableringen av de sydsamiska pionjärcentrumen. Huvudman för dessa två nya språkcentrum föreslås vara Sametinget och lokaliseringen föreslås bli Giron/Kiruna och Jåhkåmåhkke/Jokkmokk. På detta sätt skulle man samordna sig med Sametingets befintliga verksamheter på dessa orter, som man gjort vid etableringen av de två tidigare samiska språkcentrumen. Sametinget bedömer att revitaliseringen av de samiska språken kräver att fler personer har tillgång till språkcentrums verksamhet. Deras mål är att nå hela Sápmi på den svenska sidan. Målgruppens behov och förväntningar kartlades i november 2018 i samråd med en mängd samiska aktörer. Önskemål var bland annat mentorsprogram, språkbud, språkkurser och språkcaféer. Alla samiska varieteter är hotade och framtida centrum förväntas bli en språklig motor som bidrar till den samiska språkutvecklingen i respektive område.

Rätten till minoritetsspråk

Utgångspunkten för modern svensk minoritetspolitik är *Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk* (2009:724) som bland annat befäster att myndigheter ska främja, synliggöra och tillhandahålla relevant information på de nationella minoritetsspråken. I propositionen *En stärkt minoritetspolitik* (prop. 2017/18:199) lyfter regeringen språket och kulturens roll som kärna i de nationella minoriteternas identitet, samt minoritetspolitikens centrala uppgift att säkra en fungerande överföring av språk och kultur mellan generationerna. Regeringen betonar även vikten av långsiktighet i detta arbete i riksdagsskrivelsen *Nystart för en stärkt minoritetspolitik* (skr. 2017/18:282). Modellen med språkcentrum för revitalisering är sedan 2010 beprövad inom det samiska förvaltningsområdet med

Sametinget som huvudman och har enligt regeringens utredare uppnått goda resultat.

Uppgifter och uppdrag

Sametinget har enligt sametingslagen i uppdrag att leda det samiska språkarbetet. Det övergripande målet för befintliga språkcentrum är att öka det samiska språkets användning och status i samhället, utgå från samernas behov av revitaliseringsinsatser och stärka de samiska talarna. En tydlig koppling mellan språk, kultur och traditionell kunskap har visat sig vara en framgångsfaktor för revitalisering av urfolksspråk. Med anledning av utvärderingar från Samiskt språkcentrums nuvarande verksamhet vill man vid etablering av nya center, stärka detta samband tydligare i styrdokumentet.

Om två nya språkcentrum inrättas enligt lämnade förslag är Sametingets konsekvensanalys att de skulle innebära tio nya tjänster - fem i det nordsamiska området och fem i det lule-/pitesamiska området. Varje centrum föreslås ha fyra språkkonsulenter och en arbetsledare.

Sametinget föreslår en årlig budget på 8 455 tkr för respektive centrum, vilket skulle innebära en totalkostnad på 16 911 tkr per år. Man föreslår också att samiska förvaltningskommuner åläggs att arbeta mer aktivt för att revitalisera språken med fokus på samiska barns undervisning.

Medier

Bibliotekslagen föreskriver att biblioteken ska ägna de nationella minoriteterna särskild uppmärksamhet, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. Stockholms stadsbibliotek (SSB) tillhandahåller litteratur på samtliga nationella minoritetsspråk, däribland de samiska. SSB:s åtagande avseende litteratur på de nationella minoritetsspråken finns beskriven i avdelningens mediepolicy.

SSB består av 40 bibliotek med ett gemensamt mediebestånd. Medier som inte finns att tillgå i de lokala bestånden kan beställas från övriga bibliotek. Vilka bibliotek som har de nationella minoritetsspråken representerade i sina lokala bestånd är avhängigt efterfrågan i bibliotekens närområde. För närvarande köper SSB medier på samiska språk till tio bibliotek.

Omfattningen av litteraturinköpen på de nationella minoritetsspråken styrs dels av efterfrågan, dels av tillgången på marknaden. Utgivningen av litteratur på de nationella

minoritetsspråken är, undantaget finska, liten. Tillgången till medier på de nationella minoritetsspråken begränsas ytterligare av bristande utbud hos återförsäljare. Denna beskrivning är generellt sett giltig för den samiska litteraturen även om utbudet på marknaden för olika åldersgrupper varierar något. Således är tillgången på litteratur översatt från andra språk, i första hand svenska, till samiska språk större för barn och unga än för vuxna. Inköpen av litteratur för vuxna beror nästan uteslutande på originalutgivningen på samiska språk. Tillgången på denna litteratur har förbättrats något de senaste åren, framför allt genom att en större del av den samiska litteraturen på den norska marknaden har kunnat förvärvas genom bibliotekets medieleverantörer.

Medie- och utlåningsstatistik

Inköp samiska 2018

Språk	Antal	Barnmedia	Vuxenmedia
Lulesamiska	10	8	2
Nordsamiska	36	9	27
Sydsamiska	2	1	1
Totalt	48	18	30

Utlån samiska 2018

Språk	Antal	Barnmedia	Vuxenmedia
Lulesamiska	11	9	2
Nordsamiska	59	12	47
Sydsamiska	38	27	11
"Ospecificerad samiska"	8		8
Totalt	116	48	68

Samlat mediebestånd på samiska 2018

Språk	Antal	Barnmedia	Vuxenmedia
Lulesamiska	84	61	23
Nordsamiska	580	369	211
Sydsamiska	92	73	19
"Ospecificerad samiska"	41	7	34
Totalt	791	504	287

Förvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen har tittat på Sametingets förslag utifrån förvaltningens egen verksamhet och uppdrag.

Program och insatser

Under de senaste två åren har SSB arrangerat följande program på samiska/om samisk litteratur:

Stadsbiblioteket har haft Linnea Axelssons *Aednan* i fokus vid flera tillfällen, i stickpoesi under Kulturnatten och i poesicirklar. Linnea Axelsson har även medverkat i Parkpoesin.

- Ann-Helén Laestadius berättade om sin bok *Tio över ett* i samband med ett författarbesök och nyligen arrangerades ett program i Rotundan om samisk litteratur, översättning och utgivning med förläggaren Kristina Utsi och kulturjournalisten Regine Nordström. Samtliga program har genomförts på svenska.
- Farsta bibliotek uppmärksammade den samiska nationaldagen genom högläsning ur *Aednan*, ett mycket uppskattat och välbesökt program.
- I programserien *Förskolemorgon* som riktar sig till förskolebarn 3-5 år har ett tillfälle haft samiska sagor som tema.
- Den samiska nationaldagen uppmärksammades även på Kista bibliotek där filmen *Sameblod* av Amanda Kernell visades. Filmen efterföljdes av ett samtal kring tankar filmen väckte. Programmet var ett samarbete med kulturföreningen Podium.

2019 har SSB inlett ett samarbete med Sameföreningen i Stockholm. Biblioteket kommer att samarbeta och rådgöra med föreningen i programplaneringen. Under hösten 2019 kommer Hornstulls bibliotek att arrangera en samisk författarafton med Linnea Axelsson samt en workshop med Gîtelecirkus/samisk språkcirkus och Kista bibliotek planerar en samisk familjedag. På Stadsbiblioteket kommer sagostunder på samiska/svenska att genomföras och eventuellt en familjedag. Stadsbiblioteket planerar att uppmärksamma den samiska nationaldagen den 6 februari 2020.

Inom det statligt finansierade minoritetsstödet har kulturförvaltningen våren 2019 fördelat stöd till en samisk skrivarkurs, en studiecirkel i sydsamiska och ett lulesamiskt språkcafé. Ett av de centrala syftena med de språkcentrum som efterfrågas i de nord- och lule-/pitesamiska områdena är dock en ökad geografisk närhet. Därför kan det arbete med språken som erbjuds av kulturförvaltningen i Stockholms stad inte ersätta det som görs i Sápmi, endast komplettera, för de samer som bor och verkar i Stockholm.

De existerande språkcentrumen har tillämpat framgångsfaktorer enligt evidens från nordisk och internationell forskning och bedöms ha goda förutsättningar för att bidra till att stärka de hotade samiska varieteterna. En av revitaliseringens främsta utmaningar bottnar i den skam kopplat till språket och identiteten som är en följd av tidigare övergrepp och stigmatisering. Förvaltningen ser därför positivt på de arbetssätt som använts på befintliga samiska språkcentrum, exempelvis språkspärrsprogram och mentorsprogram som stärker identitet, tillhörighet och språköverföring mellan generationer.

De tilltänkta språkcentrumens bäring på Stockholms stads kulturliv bedöms inte som omedelbar eftersom de placeras i andra städer och orter. De skulle däremot kunna bli viktiga nätverksnoder i det centrala revitaliseringsarbetet och därmed indirekt ha påverkan även på Stockholms kulturliv. Dels genom att inspirera och stärka aktörer som vill genomföra program riktade mot nationella minoriteter i Stockholm, dels genom att synliggöra frågan för större aktörer från majoritetssamhället. Om de nya språkcentrumen etableras ser kulturförvaltningen gärna ett samarbete för att sprida kunskapen om stadens stöd till aktiviteter som stärker samiskt språkutövande i Stockholm.

Bilagor

1. Sametingets rapport *Samiskt språkcentrums utvecklingsmöjligheter för att främja fler samiska språk*. Diarienummer KS 2019/823
2. Följebrev Sametingets rapport *Samiskt språkcentrums utvecklingsmöjligheter för att främja fler samiska språk*. Diarienummer KS 2019/823